

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE
(9)

CARTEA ÎNTÂI
BACĂU
1881–1927

PARTEA ÎNTÂI
„ACEASTĂ DATORIE INTELECTUALĂ A TINEREȚII”
1881–1902

1 „Trec noaptea strigoii prin lanuri de grâu” 1881–1889
(21)

2 „Și galbeni trec bolnavi copii de la școală” 1889–1894
(31)

3 „Prin săli, ca nimeni să-l vadă,
un elev singuratic pălea” 1894–1899
(39)

4 „Liceu, – cimitir al tinereții mele” 1899–1902
(55)

PARTEA A DOUA
„CAFENEUA CU VISĂTORI DAMNAȚI”
1903–1907

5 „Plictisit de monotonia studiului” 1903
(81)

6 Alexandru Macedonski 1904
(95)

7 „Ca și zarea gândul meu se înnegri” 1905–1907
(105)

PARTEA A TREIA
„PIERDUT ÎNTR-O PROVINCIE PUSTIE”
1908–1911

8 Marieta 1908–1910
(127)

9 „Ca Edgar Poe mă reîntorc spre casă,
ori ca Verlaine, topit de băutură” 1911
(143)

10 *ORIZONTURI NOI* 1912–1915
(167)

PARTEA A PATRA
„APRECIEREA DE POET MARE ÎMI MAI ADAUGĂ UN CÂND TRIST”
1916–1922

11 „Poetul de *PLUMB*” 1916
(197)

12 „Mă duc tot acolo în marea clădire” 1917–1920
(225)

13 „Pudrat pe-o eczemă ce fața mi-o sapă” 1921–1922
(243)

PARTEA A CINCEA
„CUMPLIT E COLUL SINGURĂȚĂȚII”
1923–1927

14 „Va fi poate-odată, amor” 1923–1924
(261)

15 *ATENEUL LITERAR* 1925
(289)

16 *SCÂNTEI GALBENE ȘI BUCĂȚI DE NOAPTE* 1926
(311)

17 „Aș putea lumina pustiul?” 1927
(329)

CARTEA A DOUA

AGATHA

1928–1957

PARTEA A ȘASEA

„DIN JOCUL DE-A POETUL NU POTI IEȘI NICIODATĂ TEAFĂR”

1928–1933

18 „Când iar nebun și bolnav, prin sanatorii sau spitale” 1928
(351)

19 CÂNTEC TÂRZIU 1929
(369)

20 La „Educația Poporului” 1930
(389)

21 „Un înger, apoi, s-a născut” 1931–1932
(417)

22 „Bacău, adio pământ cult” 1933
(429)

PARTEA A ȘAPTEA

„ACEL TÂNÂR PREA SINGUR/ AJUNSE PRINTRE MOȘNEGI”

1934–1947

23 Premiul „național” de literatură 1934
(445)

24 „Și când aproape nimic nu ești/ când cauți că orice renume,
de-acum e târziu” 1935–1939
(465)

25 „Trebuie salvată viața care începe,
nu cea care se sfârșește” 1940–1944
(493)

26 „Chiuie pe vânt/ În geam somnoros,/ Idealuri noi” 1945–1947
(517)

PARTEA A OPTA

„ARTIST ÎNMORMÂNTAT ȘI NEMURITOR ÎN ACELAȘI TIMP”
1948–1957

27 „E greu să spui Bacovia” 1948–1952
(557)

28 „O undă roză de ftizie a străbătut corpul meu” 1953–1955
(573)

29 „Iată, oamenii m-au descoperit” 1956
(587)

30 „Vine întunericul...” 1957
(605)

DESTIN POSTUM

„Gloria nu a murit, tot mai vine către poetul ei”
(611)

PORTRET

„Eu am fost un fenomen din naștere...
superior oamenilor și simplu”
(621)

NOTE

(625)

BIBLIOGRAFIE

(669)

INDEX

(691)

LBRIS

We know
books

**VIATA LUI BACOVIA
MAI BINE SINGURATIC SI UITAT**

CARTEA ÎNTÂI

BACĂU

1881–1927

PARTEA ÎNTÂI

„ACEASTĂ DATORIE
INTELECTUALĂ
A TINERETII”

1881–1902

1

„TREC NOAPTEA STRIGOII
PRIN LANURI DE GRÂU”

1881–1889

În gospodăria lui Dimitrie și Zoiței Vasiliu — născută Langa —, venirea pe lume a celui de al patrulea copil, nu putea fi privită decât ca un fenomen firesc, ce nu ridica probleme în plus față de celelalte nașteri. Cu deosebirea că, sosit după trei surori — Maria, la această dată de doisprezece ani, Ana — sau Aneta —, de unsprezece ani și Ecaterina — sau Tinca —, de nouă ani — noul născut îi pricinuisese Zoiței o bucurie în plus, prin faptul că era băiat. El umplea un gol, căci un altul, născut după Maria, murise după doi-trei ani. George — în familie i se va spune Iorgu — sosise în această lume pe toamnă, la 4 septembrie, „stil vechi” — sau 16 după calendarul gregorian —, în anul 1881, la sfârșitul unei veri lungi. Ziua se nimerise a fi caldă și senină, însă, după ora două, când se născuse copilul, cerul prinsese a se înnoura și vântul se porni să aducă vreme rea.

În ziua următoare, tatăl, îmbrăcat în haine de sărbătoare, însoțit de mama sa, Paraschiva — sau Pachia — și de „moașa” Safta (Zoița fiind „lehuză” rămăsese acasă) se înfățișase la Oficiul Stării Civile să declare nașterea, cum făcuse și avea să mai facă pentru fiecare din cele nouă odrasle ale sale. Acel moment de suferințe și bucurii se trecuse cu răceală în registrul de nașteri pe anul 1881 al orașului Bacău, într-un certificat de naștere care primise numărul 311. Actul se păstră și pentru posteritate sub forma unei copii legalizate, cu numărul 2392, din 30 mai 1942, și suna astfel:

Anul una mie opt sute opt zeci și unu, luna septembrie 5/4, ora zece dimineața. Act de naștere al copilului Gheorghe, de religie ortodoxă, de sex masculin, născut în ziua de ieri, patru septembrie curent, la orele două post meridiane, în casa părinților săi din str[ada] Roman n[umă]r[ul] 103, fiu a D-lui Dimitrie Vasiliu, de profesiune comerciant, în etate de treizeci și opt [de] ani și a D-nei Zoița Vasiliu, născută Gheorghe Langa, în etate de douăzeci și șase de ani, domiciliată în comuna Bacău, sub protecția română.

Această declarațiune ni s-a făcut de tatăl, care ne-a înfățișat copilul în prezența a doi martori, și anume D-na Paraschiva Vasiliu, în etate de șase zeci de ani, de profesie casnică, domiciliat[ă] în comuna Bacău și D-na Safta Budașcă, în etate de șase zeci de ani, de profesiune moașă, domiciliat[ă] în comuna Bacău care, după ce le-am citit acest act, l-au subscris împreună cu noi și declarantul; acest act după ce li s-au citit, constatat conform legii cu noi, Nicolae Bucă, delegatul Primarului urbei Bacău, oficier al Stării civile, martorele au declarat că nu știu [a] scrie și au subscris prin punere de deget.¹

Căsătoria părinților lui Iorgu se oficiase la 10 februarie 1875, la Roman, de unde era de loc Zoița.

Cele mai substanțiale informații despre Dimitrie rămân cele ce se știau în familie: „Tatăl lui Bacovia (bunicul meu după mamă) — spune nepotul lui Bacovia, Maximilian era — originar din satul Bogdănești (pe Siret), născut aproximativ prin 1842–45, ca fiu al lui Vasile Andoni și al Pachilei Andoni. La școala primară, după obiceiul timpului, i s-a dat numele de Vasiliu după prenumele tatălui, devenind astfel Dumitru Vasiliu. Tatăl lui a murit de tânăr, Dumitru rămânând sub îngrijirea mamei Pachila, care, văduvă fiind și neavând decât foarte puțin pământ (o livadă în jurul casei din Bogdănești), l-a dus pe Dumitru, încă de pe la vârsta de 12–13 ani, la Bacău, dându-l băiat de prăvălie la un negustor de coloniale pe nume Paloșanu (care avea magazinul pe locul unde este astăzi piața Paloșanu). Satul Bogdănești era un sat de oameni bătrâni și de văduve, depopulat de tineret, astfel încât se spunea pe atunci că ar fi pe cale de dispariție. În prezent însă, această localitate mai există, făcând parte din comuna Traian. [...] Buiul a lucrat la magazinul lui Paloșanu până la vârsta militariei, când potrivit obiceiului de atunci, patronul i-a dat o oarecare sumă de bani (probabil însă în mărfuri) pentru a-și deschide pe cont propriu o mică prăvălie de acelaș profil (băcănie). Prima prăvălie (dugheană, cum se spunea pe atunci) a deschis-o aproximativ pe locul unde mai târziu a construit casa pe strada Bacău-Piatra, în apropierea pieții Paloșanu. Vadul era destul de

bun și dugheana a mers bine, reușind să-și facă un capital modest cu care a intrat în Societatea «Stânca» ce avea și un magazin de coloniale în piața Sf. Neculai, magazin care era cunoscut de băcăoani sub numele «La Societate». Din această societate făceau parte un număr de asociați, fiecare cu o cotă-parte mai mare sau mai mică. După câțiva ani, membrii societății dorind să lichideze magazinul, probabil din cauza nerentabilității, bunicul meu a reușit să răscumpere de la ceilalți coasociați cotele de capital respective, devenind astfel el singur proprietar al magazinului, lichidând în acelaș timp fondul comercial din strada Bacău-Piatra.

Din acel moment, prin priceperea sa, prin cinstea deosebită și încrederea de care se bucura, făcându-și o reputație de om corect, clientela magazinului a tot crescut neconținut, astfel că după un oarecare timp, magazinul lui de coloniale a ajuns să fie unul din cele mai mari din oraș, reușind să-și organizeze și un comerț de «en gros», la el aprovizionându-se o mare parte din magazinele sătești din județ și chiar din județele limitrofe.

Se aproviziona cu mărfuri direct de la Galați și Brăila (în ce privește mărfurile venite în țară prin import), cu vinuri de la Panciu și de la Odobești, unde se ducea personal în fiecare toamnă cu căruțe pline cu butoaie de mare capacitate, pe care le umplea stând acolo timp de câte o săptămână și se întorcea după ce bineînțelese aveau loc aldămașurile tradiționale cu vin, mâncăruri și petreceri care țineau 2–3 zile chiar la cramele respective, prilej de nemulțumire pentru Buia, după cum își amintea mama mea. Astfel, cu anii a devenit unul din frunțașii negustoriei băcăoane [...], era mereu ales în consiliile comunale ale orașului, făcea deseori parte din Curțile cu jurați de pe vremuri de la Tribunalul Bacău, făcând parte ca ofițer și din garda civică a orașului până la desființarea ei”.

Succesul în afaceri, dar mai ales conduita sa profesională, denotă inteligență: „Era foarte chibzuit, nu-i plăceau riscurile, econom, fără a fi propriu-zis sgârcit, ba chiar în relațiile sale de afaceri, uneori dădea dovadă de mărinimie”. Iar această mărinimie, deloc potrivită psihologiei clasei sale, deschide orizonturi nebănuite de cei din jur, dar care atrag atenția biografului.

În legătură cu mărinimia lui Dimitrie se menționa în familie, și în cercul apropiaților, „cazul cu un mic negustor din Văratec-Neamț, care aprovizionându-se timp îndelungat cu marfă de la el [nu] și-a mai achitat datoria, destul de importantă probabil — de care aflase chiar și nepotul poetului, Maximilian, fiul surorii Elena. Bunicul meu s-a dus personal cu portăreii Tribunalului la Văratec în vederea executării, dar negustorașul, în momentul când portăreii urmau să-și facă datoria, și-a scos din casă pe toți cei 7 copii ce-i avea și i-a pus să îngenuncheze în fața bunicului

meu, cerând iertarea de datorie. Bunicul, impresionat la culme, a rupt în fața celor prezenți polițele (cambiile) constatoare a datoriei, s-a urcat în trăsură cu care venise și cu tot cu portărei s-a întors la Bacău, renunțând la toată datoria”².

Așadar, aparențele sunt mereu înșelătoare și Pachia, analfabetă, se întâmplă să-și poată număra străbunii mergând pe firul timpului până la anul 1481, când însuși Ștefan cel Mare întărea fraților Isaiu și Toader Muste, „care ne-au slujit nouă cu dreptate și credință”, două sate din ținutul Bacăului. Apoi, la 10 august 1635 un Vasile Muste primea poruncă de la Vasile Lupu, la Bogdănești pe Siret, unde se vede că erau domeniile neamului, să supravegheze îndeplinirea unei porunci domnești. Iar la 1731, tot la Bogdănești, se stingea din viață un „vechi diac al Divanului”, Nicolae Muste, prezumtiv autor al *Letopisețului Țării Moldovei de la domnia lui Racoviță V.V. până la a treia domnie a lui Mihai Racoviță V.V. (1662–1729)*. Trecerea la activitățile culturale arată o subțiere a sângelui, care de obicei e dublată de o slăbire a instinctului de dominație și duce, inevitabil, la decadentă socială. Treptat, moșiile s-au împuținat în vremea unor frați Muste — Marin și Manolache — mazili, adică mici boieri fără funcții publice. Iar unii dintre descendenții acestora, ca Ion și Paraschiva Muste (aceasta din urmă bunica unui mare poet) să fie aproape destituiți. Neamul Muste — în care se vor face căsătorii chiar între veri primari, a rămas deci să dea literați, unii menținându-se într-o oarecare suprafață socială, alții cu apucături de-a dreptul boeme. De pildă, Elisa Mustea, căsătorită cu un Iorgu Mustea, din Satul Nou, Bogdănești, poetă și translatoare (din Alphonse de Lamartine) și culegătoare de folclor, și-a împrăștiat producțiile prin diverse reviste din Moldova și din București, publicând și plachete de versuri cu nume semnificative pentru noi: *Spleen*, 1893 sau *Pagini triste*, 1899. Însă Pachia Muste rămăsese analfabetă și acum, din întinsele moșii ale acestui neam de vază ea mai deține doar livada din jurul casei așezată în satul natal, nu departe de malurile Siretului.

Pe linie maternă, Zoița, născută Langa, era fiică de pârcălab din județul Neamț. Tatăl, Iancu Langa, într-un timp și ispravnic de Iași, moșier cu pământuri în județele Roman și Iași, murise tânăr — fiind urmat la scurt timp și de soție, ea însăși fată de moșieri care prin căsătorie avea să sporească averea soțului. Amintirea lor rămăsese vagă: „Erau oameni foarte veseli, le plăceau petrecerile”, avea să spună Zoița mai târziu, care purta o rană în suflet: „Treceau multe zile și seri în care mamaia, înaltă, blondă, cu rochia largă de mătase, cu trenă, nu-și mai purta foșnetul pe lângă pătuțul nostru...”. „Au pierdut mare parte din avut în distracții și au murit tineri”.

Dar avuseseră bunul simț să lase celor trei copii ai lor — un băiat, Iancu, devenit ofițer, mort de tânăr, și două fete minore, Ecaterina, de șapte ani și Zoița, de cinci ani —, o moșie de cca 2000 de hectare. Nefericirea orfanelor a continuat însă. Puse sub tutela unei mătuși, Ana Holt, „aspră și vitregă chiar cu copiii ei”, care a risipit moșia, au fost înstrăinate la internat și s-au văzut împinse în căsătorii timpurii — prima, la etatea de șaptesprezece ani, cea de-a doua, la doar șaisprezece ani. Ecaterina fusese cea dintâi măritată cu un Ioan Goian, el însuși, se pare, nepot al mătușii Holt, și care va ajunge subprefect de Roman. Ana Holt, care inspirase „groază” celor două copile, dispăruse apoi fără urmă: „Mai târziu, nimeni nu a știut ce a devenit mătușa copiilor Goian și Vasiliu... S-a bănuat că s-ar fi aruncat în Siret... Nu i-a găsit nimeni corpul...”.

În această uniune a părinților lui Iorgu, care ar putea fi calificată ca nepotrivită, rolul lui Dimitrie, absolvent a doar patru clase primare, va fi acela de furnizor, rol pe care și-l va îndeplini cu succes. Comersant și proprietar funciar, va fi activ și va spori averea familiei, încât multă vreme, aceasta nu va simți nicio lipsă. Datorită acestei averi, mereu în creștere, va fi văzut ca un element valoros în urbe. Va face parte din Garda Civică, și apoi, înscris în Partidul Liberal, va fi, în deceniile 1890–1910, alegător la Colegiul I pentru Cameră. Ca Președinte al Societății Comerciale «Stânca», va aproviziona *en gros* întregul județ cu produse alimentare.

Zoița, devenită soție de „comersant”, deci „casnică”, va produce, în următorii doisprezece-treisprezece ani, nouă copii dintre care vor supraviețui cinci fete și trei băieți. Ea, care „în ceasurile libere la internat, cel mai mult zăbovea cu cititul”, va rămâne și cu altă rană nevindecată în suflet: „Setea de a se cultiva a fost un vis ce nu s-a putut împlini, spre marele ei regret... Spunea deseori: «Eu nu sânt cultă!... De aceea am ținut ca toți copiii mei să fie oameni culti»”³.

Să încercăm să facem acum și aici — după relatări târzii — topografia universului copilăriei lui Bacovia. Avem astfel o descriere a casei părintești de pe strada Bacău-Piatra, „cu intrare din stradă, direct într-un culoar, pe care se aflau de o parte și de alta, câte trei camere cu intrări separate.

Primele aveau câte două ferestre la stradă. A doua intrare era prin curte, prin ușa de la capătul coridorului”. „Casa în interior era împărțită: cele două camere de la stradă, salonul, alta sufrageria; celelalte trei dormitoare, și ultima pe stânga coridorului bucătăria...” Casa, nu prea mare, pare destul de confortabilă, cum și era. Dar întreținerea negustorească a lui Dimitrie era mai vastă, încât putem privi locuința familiei ca pe o anexă a ei. Din bucătărie „dădeai spre curte, spre camerele personalului de serviciu (bucătăreasa, argații, femeia din casă.)”